

Bir Kitabın Hikâyesi

Tunceli-Dersim Coğrafyası

Ömer Kemal Ağar

İstanbul, Türkiye Basımevi, 1940, 66 s.

Ömer ÖZCAN*

Cumhuriyet sonrası maarif ordusunda görev yapan vatanperver, çalışkan öğretmenlerden biride Ömer Kemal Ağar'dır. Zamanımızın darlığı sebebiyle biyografisi hakkında geniş bir araştırma yapamadık. Çalışkan, araştırmacı öğretmenimizin hayatını inceleyip genç meslektaşlarına örnek göstermek gerekiyor. Türk Ocakları'nın yerine ikame edilen Halk Evleri'nin faaliyette buldukları dönemde çevrenin tarih, coğrafyası ve sosyal hayatı ile ilgili geniş araştırmalar yapıldığı, maddî yönden desteklenen öğretmenlerin önemli eserler ortaya koydukları bilinmektedir. 1936 yılında Elazığ Ortaokulu'nda Tarih, Coğrafya ve Yurt

---

* Emekli eğitimci, oozcan@mail.com

Bilgisi öğretmeni olarak göreve başlayan Ağar, çevre incelemelerinin sonucunu iki önemli eseri ile taçlandırmıştır: Maden İli, İstanbul 1938; Tunceli-Dersim Coğrafyası, İstanbul 1940, 66 s. Onun Elazığ Halkevi yayını olarak 1937’de basılan İnkılap Tarihi; Adana Halkevi neşriyatı olan 12 Yıllık Kültürü 1923-1935 (Adana,1935) isimli eserleri vardır. 1932 yılında toplanan I.Türk Tarih Kurultayı’na Türkiye’deki orta dereceli okullarda görevli bütün Tarih öğretmenleriyle birlikte katılmış, kurul taydan sonra Milli Eğitim Bakanı ve öğretmenlerle birlikte çıktığı tetkik seyahatinin intibalarını ‘Alişar Hafriyatı Sahasında’ isimli eserinde anlatmıştır. Bunlardan başka, Milli Birlik Yolundayız (Kastamonu, 1960), Hacdan Dönüyorum (İstanbul,b.y.) isimli eserleri bulunmaktadır.

Elazığ’da görevli bulunduğu yıllarda Halkevi çalışmalarına katılmış, Kitapsaray ve Yayın Komitesi’nde görev almış, Altan isimli aylık derginin düzenli neşriyatında hizmeti olmuştur. İldeki görevi sırasında iletişim araçlarının yeterli olmaması sebebiyle fazla tanınmayan, hakkında yanlış bilgilerin bulunduğu iki yerleşim bölgesi hakkında tarih, etnografya ve dini inançlar bakımından önemli bilgiler ihtiva eden değerli eserler neşretmiştir. O tarihte çok geniş yetkili bir vali ve komutan tarafından özel bir kanunla idare edilen Tunceli’yi ele alan eseri sonraki dönemde birçok araştırmaya kaynaklık etmiştir. Bu çalışmaları sebebiyle ‘İrkçı-Turancı ideolojinin tipik bir örneği’ ithamına da muhatap olmuştur.⁵²

Tunceli-Dersim Coğrafyası isimli eserini kendi imkanları ile bastırdıktan sonra 3.1.1941 tarihli dilekçe ile Milli Eğitim Bakanlığı’na müracaat ederek, **’Tunceli’yi yakından gördüğünü, Türkiye’nin en az bilinen ve maalesef yanlış tanınan bu Türk ülkesini sıhhatle tanıtmaya çalıştığını, tetkiklerinin mahsulü olan bu eserden münasip miktarda satın alınmasını’** talep etmiştir. Eser, dönemin şartları içinde çevrede elverişli matbaa bulunmaması sebebiyle ancak İstanbul’da ,bol resimli ve düzenli biçimde basılmıştır. Bu müracaatı dönemin geçerli uygulaması üzere Neşriyat Müdürlüğü’nün 14.1.1941 tarih ve 272 sayılı yazısı ile incelenmek üzere Talim ve Terbiye Dairesi Reisliği’ne gönderilmiştir. İnceleme ile görevlendirilen Kurul Üyesi Prof. Dr. Enver Ziya Karal,18.11941 tarihli raporunda **“Ömer Kemal Ağar tarafından neşredilen ‘Tunceli-Dersim Coğrafyası’ tetkik edildi. Umumî kütüphaneler için bir miktar satın alınmasının münasip olacağı kanaatındayım. Saygılarımla arz ederim.”** ifadeleriyle olumlu görüş bildirmiştir. Talim ve Terbiye Dairesi Reisliği, Neşriyat Müdürlüğü’ne gönderdiği 26.2.1941 tarih ve 2/373 sayılı yazı ile eserin neşrine yardımda bulunulmak üzere bir miktarının Vekillikçe alınarak dağıtılmasının uygun olacağını bildirmiştir.

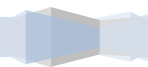
Bu işlemin olumlu sonuçlanmasından sonra Esat Kemal Ağar,6.5.1941 tarihli dilekçe ile Bakanlığa müracaat etmiş, eserinin Muallimlerin terfi ve tecziyelerine ait kanununun 18 inci maddesine uygun görül düğü takdirde naçiz çalışmasının bir yıl kıdem zammı verilmek suretiyle mükâfatlandırılmasını talep etmiştir. Bu talebi Bakanlık Zat İşleri Müdürlüğü’nce Talim ve Terbiye Reisli’ğine gönderilmiştir.

T.T. Dairesi eseri 14 Mayıs 1941 tarih ve2/906 sayılı yazı ile, Coğrafya disiplini profesörlerine tetkik ettirilerek ,ilmî sıhhat ve değeri ile 1702 sayılı kanunun 18 inci maddesine göre ‘Hususî kıymeti haiz orijinal bir eser’ sayılıp sayılmayacağı hakkında

⁵² Müslüm Üzülmüş, Ömer Kemal Ağar’ın ‘Maden İli’ Kitabı, Ergani Haber, 28.3.2008

verecekleri raporla birlikte geri gönderilmek üzere dönemin tek üniversitesi olan İstanbul Üniversitesi Rektörlüğüne göndermiştir.

Bu yazıdan netice alınamaması üzerine Ağar bir yıl sonra başvurusunu yenilemiştir. Bakanlık Zat İşleri Müdürlüğü talebini 15.5.1942 tarih ve 1158 sayılı yazı ile Talim ve Terbiye Dairesi Reisliği'ne göndermiştir. Bu defa eser hakkında ilk incelemeyi yapan Enver Ziya Karal, 22.5.1942 tarihli raporunda '**Elazığ Lisesi Tarih ve Coğrafya öğretmeni Ömer Kemal Ağar tarafından yazılıp bastırılan 'Tunceli-Dersim Coğrafyası' adlı eser tetkik edildi. Eser orijinal ve kıymeti muhsusesi haiz değildir; fakat bilgiyi toplamak itibarıyla faydalıdır. Müellif bir takdirname ile taltif edilebilir. Derin saygılarımla arz ederim.**' açıklamalarıyla öğretmenin çalışmasını olumlu değerlendirmiştir. Daire ,6.6.1942 tarih ve 2/903 sayılı yazı ile Zat İşleri Müdürlüğü'ne öğretmenin bir takdirname ile taltif edilmesi gerektiğini bildirmiştir. Öğretmenin şahsi dosyası incelendiğinde taktirnamenin verilip verilmediği anlaşılacaktır.

Maarif vekilliği yüksek katına

Z. Ö.

Dersim, yıllarca Türkün temiz kanını akıtan, devlet nüfuz ve hakimiyetini hiçe sayan bir ülke olmuştur. En az bilinen ve hatta yanlış öğrenilen bu yurt parçasını-doğru olarak tanıtmak için-tanımağa çalıştım, ve uzun süren bir emeğin karşılığı Tunceli-Dersim coğrafyası'nın yazılıp basılması oldu.

Çok geniş salâhiyetli bir vali ve komutan tarafından hususî bir kanunla idare edilen Tunceliyi bütün maddî varlıkları ile etraflı olarak anlatmak işi, birçok maddî, manevî zorluklar, müşküller, fedakar gayret ve emeklerle başarıldı.

Eserim, Muallimlerin terfi ve tecziyelerine ait kanunun-muallimlerin taltifi hakkındaki- 18 inci maddesine uygun görüldüğü takdirde naçiz çalışmamın bir yıl kıdım zammı verilmek suretiyle mükâfatlandırılmasını ve iycabeden muamelenin iyfasına yüksek iradelerini saygılarımla reca ve istirham ederim.

6/5/941

Ömer Kemal Açar
Ortaokul tarih, coğrafya öğretmeni
Elâzığ

6.5.1941

Ö.Ö.

v/

Numara	4724
	-8 Mayıs 1941
ZATİŞLERİ	

*M T. D. Reisliğine
8-VI-41*

Tunceli Dersim Coğrafyası

T. C.
MAARİF VEKİLLİĞİ
Tahim ve Terbiye Dairesi
Sayı: .....

Ankara, 18 / I / 1941

Özet :

Reisliğe

Ömer Kemal Ağar tarafından neğredilen "Tunceli-Dersim" coğrafyası tetkik edildi. Umumi kütüphaneler için bir mikdar satın alınmasının münasip olacağı kanaatındayım. Saygılarımla arz ederim.

22 Karol

Bengü
24. IV - 1941

T. C.
MAARİF VEKİLLİĞİ
Tahim ve Terbiye Dairesi
Sayı: .....

Ankara, 22 / V / 1942

Hülâsa

Reisliğe,

Elâzığ Lisesi Tarih ve Coğrafya öğretmeni Ömer Kemal Ağar tarafından yazılıp bastırılan "Tunceli Dersim coğrafyası" adlı eser tetkik edildi. Eser orijinal ve kıymeti mahsuseyi haiz değildir; fakat memleketimizde üzerinde çok az durulan bir konu üzerinde mevcut bilgiyi toplamak itibariyle faydalıdır. Müellif bir takdirname ile taltif edilebilir.

Derin saygılarımla arz ederim.

Aza

22 Karol